

16 jagi ja.... maid de...?

«Ollu lihkku stuorra beaivái! 16 jagi. Dat lea stuorra dáhpáhus.» Buohkat geat leat deavdán 16 jagi, leat dan gullan ja vásihan juste dán. Ii leat álki deavdit 16 jagi. Das čuvvot sihke buorit ja bahát vejolašvuodát.

16 jagi... don sáhtát mopedavuodjenkoartta váldit, ja sáhtát maid geahppa mohtorsihkkeliin vuojašit. Sáhtát maid biillain hárhallat vuodjit. Fertet rávisolbmohatti máksigoahit buses, ja don leat geargan nuoraidskuvllas. Man hávski. Ovtta lávkki lagat rávisolbmuid máilmmi. Ii das doarvái, don leat bajábealde seksuála vuolleagi. Dat mearkkaša ahte dus lea lága mielde lohpi anašit. Dan birra mun áiggun ge dás lagabui čilget – vejolašvuoda duodaid návddašit su geasa lea ráhkásmuvvan. Merke sáni vejolašvuolta. Vejolašvuolta lea eará go dat ahte dus lea lohpi.

Ahte don leat dál 16 jagi – ja leat ožžon dan nu gohčoduvvon “seangakoartta”, ii mearkkaš dan seammá go ahte don galggat, dahje ahte dus lea bágggu anašit. Muhtimin orru nu. Dáid áiggiid ii galgga vuordit dassá go náitala. In mun eisege oaivvil ahte galgá mannat girkui ovdal go oažžu anašit, muhto otná servodagas orru leamen buohkain nu hoahppu, ja buohkat dáhttot iskat, oahppat ja máhttit nu ollu dan birra. Muhtin gánddat jitnosit rámpojit liige ollu jos leat nieiddain ovtastallan.

Muhtimat leat vásihan ollu jo go leat 16-17 jahkásaččat. Muhto gávdnojit maiddái sii geat eai leat vásihan maidege. Muhtimat illá leat nuppi sohabeali oba gieđas ge vel doallan ja guhkin eret cummestan. Ii dat leat boastut dahje imaš. Luohte alccesis ja iežat dovdduide! Vástit ii, jos meinet ii. Gii bat háliida čevllohallat dainna ahte lea anašan 50 amas olbmui ovdal go deavddát 30? It dárbbas heahpanaddat dainna ahte ii leat oktage cummestan du, ja ii leamaš irgi dahje moarsi go deavddát 16 jagi – dahje 18 jagi. Maiddái don deaivvat muhtin beaivve su gii galgá šaddát du ráhkáseamos. Dalle don buriin oamedovdduin sáhtát návddašit dan vejolašvuoda maid Norgga lánka attii dutnje go devdet 16 jagi.

Kristine

Aftenposten suoidnemánu 5. B. 2005.
Sámegillii jorgalan: Čállidlagádus.

Fágaidgaskasaš bargobihtta

1. Loga Ráhkistan, in ráhkis s 46-61, Etihkka - osiid OEE girjjis ja sámegiellgirjjis dan birra mo lohkkireivve galgá hábmet.
2. Čohkkejehket nieida- ja gándajoavkkuide. 2-3 juohke joavkkus.
3. Lohket čuovvovaš čuolmmaid:
  - Muhtin norpmat ja njuolggadusat eai leat čállon láhkan. Muhtin dáid norpmain ja njuolggadusain gusket buot olbmuid ovttaseallimii. Ovdamearkka dihtii ii galgga bávččagahttit nuppi olbmo. Ollugat oaivvildit danne ahte lea eahpemorálalaš dahkku anašit prevenšuvnna haga, jos ii leat ráhkkanan ja gárvvis dasa ahte dikšut dan máná mii sáhtta vuolggahuvvot. Maid don oaivvildat?
  - Eatnašat leat maid ovttaoaivilat dasa ahte ii galgga gielistit. Lea go eahpemorálalaš dahkku geahččalit oaččuhit nuppi anašit dainna lohpadusain ahte ráhkista su, jos vel ii leatge duohta ahte ráhkista su?
  - Dávjá bohciida gažaldat: Goas oažžuba/sáhttiba guokte olbmo anašit? Mánnga oaivila dán hárrái vuhttojit mediain ja olbmuid gaskka. Muhtimat oaivvildit ahte anašepmi dahje seksuála ovtastallan galgá dáhpáhuvvat dušše náitalan olbmuid gaskka, ja muhtimat oaivvildit fas ahte ovttasásson ja lohpiduvvon irgi ja moarsi sáhttiba ovtastallat seksuálalaččat. Earát fas oaivvildit ahte buohkat geat háliidit sáhttet ovtastallat seksuálalaččat. Maid don oaivvildat? Makkár eavttut galget ollašuvvot ovdal go olbmot sáhttet anašit, dahje ovtastallat seksuálalaččat? (luohttevašvuohta, ovddasvástádus, náittus, ovttasásson, ráhkesvuohta, ráhkásmuvvan)?
4. Digaštallet dáid čuolmmaid joavkkus ja noterejehket ákkaid.
5. Geavat ákkaid ja čále lohkkireivve.
6. Digaštallet lohkkidreivviid ceahkis.

Oanehisvástidaniskkus

1. Maid mearkkaša “Vuosttaš geardde seksa?”
2. Mii lea veagalváldin?
3. Mii lea inseasta?
4. Mii lea hallikdoaibma?
5. Mii lea prostitušuvdna?
6. Man boaris ferte leat ovdal beassá náitalit, Norggas?
7. Makkár sáni geavahit dan dili birra go olbmot ássat ovtta muhto eai leat náitalan?
8. Mii lea searvválašvuohta?
9. Manin gohčodit dan náittosdili man váhnemat šiehtadit?
10. Mii earuha girkolaš ja borgarlaš náitaleami?
11. Maid galgá bearašgáhttenkantuvra bargat jos earru šaddá?
12. Makkár sivat leat earráneapmái?

